

Hội Gióng là lễ hội Phù Đổng và lễ hội Sóc Sơn lên nhậm một lễ hội được biết trong số hơn 7.000 lễ hội dân gian nổi bật của ta. Hội Gióng diễn ra vào ngày 9 và 10 tháng 5 (Âm lịch) được ví như "một bảo tàng văn hóa, lưu giữ những lưu phù sa văn hóa- tín ngưỡng". Lễ hội còn tàng chứa những tinh hoa đạo lý và triết học, nhậm thế hiện sự hòa hợp trong gia đình, trong quốc gia, để mong cầu thiên hạ thái bình.

Giá trị được trao tặng của Hội Gióng

Hội Gióng là lễ hội được ưu tiên của các tổ chức lập hội sự để trình UNESCO xem xét, công nhận là Di sản văn hóa phi vật thể di dân của nhân loại

. Hội Gióng là một trong những lễ hội lớn của các nước, miêu tả lễ hội toàn bộ cuộc chiến đấu chống giặc ngoại xâm của cha ông ta (từ lúc chuồn bươm bướm vũ khí, lúc lập làng, lập nghề cho đến khi kết thúc trận đánh, những ngày giặc bắt bắt và được tha). Hội Gióng được nhân dân đưa ra những lễ hội truy niệm lễ hội này qua đời khác mà không làm mất đi nét được trao. Ghi chép của nhà nghiên cứu người Pháp G.Dumoutier từ năm 1893, cho đến ghi chép của GS.TS.Nguyễn Văn Huyền năm 1938, hay ghi chép của GS.Trần Quốc Việt năm 1987 và các bài viết của những nhà nghiên cứu được cho thấy sự thăng trầm và nguyên nhân trong Hội Gióng.

Theo GS.TS.Ngô Đức Thành - Ủy viên Hội đồng Di sản quốc gia, nét được trao của Hội Gióng thể hiện những nội dung sau: Một là: đây là lễ hội có từ lâu đời, tích hợp những lưu văn hóa. Lễ hội ban đầu của hội Gióng là lễ hội nông nghiệp. Vào tháng 5 khi mùa xuân ngấm thấm ta bắt đầu mùa vụ mùa mới, trồng cấy, thu hoạch. Những nghi lễ, những tục trong hội Gióng mang tính phục vụ cho các mùa lễ hội nông nghiệp. Thế thì Lý, Trần hội Gióng bắt đầu thay đổi trở thành một hội sáng tỏ ra một biểu tượng tinh thần của kết thúc những ngoại xâm. Trải qua hàng nghìn năm lịch sử,

Thánh Gióng trở thành biểu tượng mang tính đa diện, thể hiện những phẩm chất và hành động của người anh hùng làng Gióng chống ngoại xâm, người bảo vệ cho mùa màng, người mang mưa gió thuận hòa đến các làng quê... và Thánh Gióng trở thành một trong 4 vị thánh bảo trợ (tứ bảo trợ) của người Việt Bắc.

Thứ hai, trong Hội Gióng có diện mạo dân gian, liên quan đến múa hát lao, múa hát... và diện mạo tiêu biểu nhất là diện mạo 3 trẻ đánh giặc Ân bằng ngôn ngữ biểu tượng.

Điểm thứ ba là tính nhân dân của hội Gióng. Hội Gióng có sự lồng ghép người tham gia trình diễn rất lớn, vì thế khâu lựa chọn cũng rất kỹ. Người ra công tác bình bầu ai là ông hoàng, ai tham gia quân Gióng, ai tham gia quân giặc Ân. Ông hoàng là biểu tượng của Gióng phải kiên khổ, đức chăm sóc kẻ nghèo hàng tuần trước khi đi ra. Con cháu người đó phải tiêu biểu, tốt thì mới được tham gia, nếu không tốt thì bỏ rơi ngay. Thông qua đó, người ta tỏ ra lòng đay đả các gia đình phồn thịnh. Họ coi việc tham gia vào diện mạo là một vinh dự, đây tính nhân dân, tính người dân không ai áp đặt.

Hội Gióng diễn ra trong không gian rất rộng. Lễ hội có hai tâm điểm là làng Phù Đổng và Sóc Sơn - nơi Gióng sinh ra và nơi ông bay về trời. Còn những làng khi Gióng đi qua, nơi Gióng ghé chân đi đâu thì trong dịp lễ hội, người ta đều tổ chức hội. Hội Gióng là hội của cả một vùng, nên một quần thể lễ hội.

Hội Gióng đóng góp một phần quan trọng vào kho tàng Hội làng Việt Nam. Hội Gióng của những khát vọng nhân bản ngàn đời của con người, của nhân loại: Đốt sạch thói bình, cá nhân có trách nhiệm với quốc gia và gia đình khi cần cho các cá nhân công đồng Việt Nam, công đồng thế giới tăng cường khả năng đối thoại, thông qua những thông điệp lịch sử mà các thế hệ nhân dân đã ghi găm trong diện mạo của Hội Gióng. Đây thực sự là một lễ hội của hòa bình và an lạc.

Bà Katherine Muller Marin Trưởng Bộ phận Văn phòng UNESCO Hà Nội cho biết: *"Khi tham gia lễ hội, tôi có thể hiểu được các quy trình lịch sử của lễ hội theo tín ngưỡng dân gian là thế nào và nhận thấy Hội Gióng có đầy đủ các yếu tố để được trình lên UNESCO công nhận là di sản văn hóa phi vật thể của nhân loại".*

Đánh giá cao sự tham gia của công đồng trong Hội Gióng, bà Katherine Muller Marin nhận mạnh: những người dân nơi đây đã chu đáo rất nhiều nhân lực và vật lực để trình di sản văn hóa này lên UNESCO. Sự đồng thuận của công đồng rất quan trọng, bởi đây là một trong những yêu cầu để đưa các di sản được trình lên UNESCO.

Giữ gìn và phát huy giá trị của Hội Gióng trong thời hiện đại

Hội Gióng có để các yếu tố cần thiết để trở thành Di sản văn hóa phi vật thể di sản của nhân loại, để có biệt là yếu tố cần để tham gia vào bảo tồn và phát huy giá trị của di sản. Điều quan trọng là bảo tồn di sản này trong những ngày hiện đại ngày nay ra sao?

Từ cuộc hội thảo khoa học quốc tế về chủ đề "Bảo tồn và phát huy lễ hội cổ truyền trong xã hội Việt Nam" được tổ chức (Trên tinh thần Hội Gióng) diễn ra tại Hà Nội trong các ngày 19 và 20/4/2010, bên cạnh việc khẳng định những giá trị tiêu biểu, để có của Hội Gióng, nhiều tham luận còn đưa ra những đề xuất như: Vai trò người phụ nữ trong lễ hội Gióng và lễ hội Đền Hát Môn ở Hà Nội (TS. Phạm Lan Oanh, Viện Văn hóa nghệ thuật Việt Nam); Khai thác quá khứ cho mục đích đương đại (TS Đoàn Minh Châu - Cung văn hóa thanh niên); Đã đến lúc kể lại truyền thuyết Gióng (PGS.TS. Nguyễn Bích Hà, ĐH Sư phạm Hà Nội); Thánh Gióng - Thiên tráng ca sự công danh và nhân cách người Việt (PGS.TS Bùi Quang Thanh, Viện Văn hóa nghệ thuật Việt Nam); Giữ mãi các biểu tượng trong Hội Gióng (TS. Vũ Anh Tú, Viện Văn hóa nghệ thuật Việt Nam)...

PGS.TS Đặng Văn Bài - Phó Chủ tịch Hội Di sản văn hóa Việt Nam khẳng định: Lễ hội Gióng là sản phẩm văn hóa để có biệt, đáp ứng được nhu cầu hoạt động tinh thần của con người, những việc tốt cách là một lễ hội hàng hóa để có biệt thì nó phải mang lại lợi ích kinh tế, những nó vẫn phải để có quan tâm giá trị tinh thần là chính, chứ không phải là lợi nhuận. Phần lõi của nó vẫn là tín ngưỡng, vui chơi, giải trí, giao duyên lành mạnh, cần việc hoạt động để có thể phục vụ yêu cầu của người dân, tham gia lễ hội mang lại lợi ích cần để có. Chúng ta phải làm sao để hai lợi ích đó hài hòa với nhau, đem lại việc tốt đẹp và tinh thần cho cần để có, cho có thể sáng tạo văn hóa.

Th.s Vũ Ngọc Hoa ở Viện Văn hóa nghệ thuật VN nêu kiến nghị: Việc bảo tồn lễ hội nói chung, hội Gióng nói riêng cần có sự chung tay của các nhà nghiên cứu trong nhiều ngành như: văn hóa, lịch sử, dân tộc học, nhân học và của chính cần để có sự tiến bộ. Việc bảo tồn lễ hội một cách tự nhiên, phù hợp với những thực tiễn lịch sử, đánh giá lịch sử, quan điểm thẩm mỹ của cần để có mới có khả năng bảo tồn nguyên vẹn các giá trị văn hóa trong sinh hoạt lễ hội Gióng trong xã hội hiện nay.

Một suy nghĩ khác cho rằng: để bảo tồn và phát huy giá trị của Hội Gióng, cần để có bảo tồn không

gian cho lễ hội; bảo tồn các tài sản văn hóa, nghi lễ và trò chơi trong lễ hội; tạo môi trường thu hút lễ hội để hoạt động lễ hội và du lịch tại Sóc Sơn phát triển lâu bền; nâng cao khả năng tổ chức, quản lý lễ hội; xây dựng các tour du lịch văn hóa và lễ hội; nâng cao nhận thức văn hóa của người dân địa phương về giá trị di sản văn hóa mà mình đang nắm giữ; xây dựng chương trình quảng bá và ý nghĩa, giá trị của các di tích và lễ hội...

PGS-TS Nguyễn Chí Bền - Viện trưởng Viện Nghiên cứu Văn hóa nghệ thuật Việt Nam - chủ quan chủ trì xây dựng Hội thảo Hội Gióng nhân dịp: "Chúng tôi đã làm hết sức mình cho bảo tồn và nó đã đáp ứng về khoa học, kỹ thuật. Trong hội thảo này, chúng tôi cũng nêu nhiệm vụ gì là pháp định giữ và phát huy giá trị của Hội Gióng, trong đó, đầu tiên là giáo dục công dân ý thức về giá trị của di sản để người ta giữ gìn. Bên cạnh đó, việc quảng bá giá trị của di sản là rất cần thiết. Việc biên soạn sách, truyền thuyết về Thánh Gióng sao cho cô đọng, bao quát. Rồi việc làm sao để công dân địa phương hiểu và yêu quý di sản cũng là vấn đề chúng ta quan tâm".

Ngày 31/8/2009, Hội thảo về Lễ hội Gióng đã được các chủ quan chức năng của Việt Nam hoàn thành và được ghi tên trong danh sách UNESCO tại Paris (Pháp)/.

Hàng Mai

